

HET GELD VAN HENDRIK ROOSING

DOOR N.L.M. ARKESTEIJN

Het artikel van mevrouw J. van Dijk over de Roosings in het *Rotterdams Jaarboekje* 1998 bracht mij in herinnering dat ik bij mijn speurtocht in het Rotterdamse Gemeentearchief naar de gang van zaken rond de inwisseling van de Franse assignaten in 1795 de naam Roosing was tegengekomen in relatie met het graveren van een koperplaat waarmee papiergeld zou worden gedrukt. Tot nu toe echter is van dit papiergeld geen enkel exemplaar boven water gekomen.

Wat maakte in 1795 dat Rotterdamse papiergeld nodig? De intocht van de Franse troepen op 21 januari 1795 confronteerde het voorlopige stadsbestuur met het probleem van het Franse papiergeld, de zogenoemde assignaten die ter financiering van de oorlog in veel te grote hoeveelheden werden uitgegeven en daardoor snel in waarde daalden. Hierin werd de gehele soldij voor het Franse leger, van hoog tot laag, uitbetaald. Militairen en Franse burgers probeerden in Hollandse winkels daarmee van alles aan te schaffen, maar de handelaar die de assignaten aannam, liep het risico ermee te blijven zitten omdat hij zijn leveranciers er niet mee kon betalen. Op 2 februari bepaalde het provinciebestuur van Holland dat Frans papiergeld mocht worden aangenomen en ingewisseld, mits aan allerlei voorwaarden werd voldaan. Gemeentebesturen kregen het recht zelf voorlopig papiergeld uit te geven ter inwisseling van de assignaten van de burgers en ook om er de soldij rechtstreeks mee te betalen. Dit papier zou (binnen de gemeente) wel algemeen geldig zijn en zo spoedig mogelijk worden ingewisseld tegen provinciaal Hollands papiergeld, dat nog bij Johan Enschede moest worden gedrukt.

Ook Rotterdam maakte van deze gelegenheid gebruik en ging vanaf 21 februari zogenoemde recipissen uitgeven in een groot aantal verschillende coupures. Sommige daarvan werden uitsluitend gebruikt voor soldijbetalingen, andere voor de inwisseling van assignaten, sommige voor beide. Uit angst voor vervalsingen, die overigens inderdaad op 13 april werden gesignaleerd, werd besloten de beide hoogste waarden, namelijk 45 en 90 gulden

(overeenkomend met respectievelijk 100 en 200 Franse Livres of ponden), niet in boekdruk, zoals de overige tien coupures, maar in plaatdruk, dat wil zeggen koperdiepdruk, te laten vervaardigen.

Opdracht tot het graveren van de beoogde plaat kreeg Hendrik Roosing; hij ontving er 35 gulden en 4 stuivers voor. De afdrukken van de plaat zullen naar alle waarschijnlijkheid, aangevuld met twee verschillende teksten in boekdruk, zijn gemaakt door de drukkerij die voor het geheel van de papiergeld-productie verantwoordelijk was, namelijk de weduwe J.P. van Heel. Het geld van Hendrik Roosing was overigens niet het eerste Nederlandse papiergeld, maar wel het eerste dat in plaatdruk werd vervaardigd; bij Johan Enschede zou het nog vijftig jaar duren voor het zo ver was. Hoeveel exemplaren van Roosings geld precies werden afgeleverd, is niet geheel zeker. Waarschijnlijk 1.200 (zeker 900) van 90 gulden en 2.200 (zeker 2.000) van 45 gulden.

Daarvan is maar een gering gedeelte werkelijk in omloop gekomen, zoals blijkt uit de processen-verbaal van de vernietigingen (verbranding in de kachel van het stadhuis vanaf 29 juli), namelijk 333 stuks van 90 gulden en 562 van 45 gulden. Inderdaad wel heel weinig vergeleken met bijvoorbeeld de 40.361 coupures van viereneenhalve stuiver, waarvan er voor zover ik nu heb kunnen nagaan slechts één exemplaar bewaard is gebleven, en wel in de collectie van de Nederlandsche Bank.

Al zoekend in de rekeningen over 1795 kwam ik nog een andere declaratie van Hendrik Roosing tegen, voorafgaand aan de rekening voor het papiergeld, namelijk een declaratie van 54 gulden en 10 stuivers voor een niet nader gespecificeerde levering. Het lijkt mij aannemelijk dat deze slaat op de allegoriën Gelijkheid en/of Ondeelbaarheid of heeft er misschien nog een Vrijheid en Broederschap ook bestaan?